

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА, МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

DOI: 10.18372/2307-9061.69.18302

УДК 340.13(045)

Є. О. Полтєв,
слухач

Л. П. Медвідь,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Національний університет оборони України
проспект Повітрофлотський, 28, 03049, Київ, Україна
E-mail: info@nuou.org.ua

Мета статті – дослідити правові аспекти обмеження конституційних прав та свобод військовослужбовців під час дії правового режиму воєнного стану та висвітити погляди вчених і вимоги основних нормативно-правових актів щодо розуміння додаткових гарантій і обмежень прав та свобод осіб, які проходять військову службу у Збройних Силах України. **Методологічну основу** дослідження склали загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання, за допомогою яких проаналізовані різні наукові позиції та доктринальні підходи до розуміння соціального захисту військовослужбовців в умовах правового режиму воєнного стану. Одним із основних використаних методів є діалектичний метод пізнання, що дозволив виокремити та встановити якісні характеристики досліджуваного феномену. **Результати:** встановлено, що додаткові гарантії та обмеження прав і свобод військовослужбовців об'єктивно необхідні, урахувавши специфіку військової служби, а також пов'язані з належним виконанням службових обов'язків, підтриманням належного рівня бойової та мобілізаційної готовності військ (сил). Крім цього встановлено, що сучасний стан законодавства та механізми в Україні у даній сфері не є досконалими, проте дозволяють стати на курс забезпечення мінімального соціального захисту військовослужбовців. **Обговорення:** в процесі дослідження встановлено, що нормативно-правові акти, які визначають основні засади державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців та регулюють питання проходження військової служби, передбачають окремі обмеження конституційних прав і свобод військовослужбовців в умовах правового режиму воєнного стану. Зроблено висновки, що сучасний стан законодавства у даній сфері потребує виваженого вдосконалення, що можливе лише з урахуванням останніх здобутків вітчизняної науки та враховуючи міжнародно-правові акти у зазначеній сфері.

Ключові слова: соціальний захист; гарантії; права і свободи; військовослужбовець; воєнний стан; допомога.

Постановка проблеми та її актуальність. Засади соціального захисту військовослужбовців зосереджуються на встановленні соціальних пільг і гарантій, які дозволяють реалізацію їх конституційних прав та свобод відповідно до виду їх службової діяльності, з урахуванням їх

особливого статусу в суспільстві та встановлюються для підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі. Враховуючи коло-сальне соціальне значення, необхідність виконання законодавчих норм у сфері соціального захисту військовослужбовців та повномасштаб-

не вторгнення р.ф. в Україну, в суспільстві постають питання, з одного боку – захисту територіальної цілісності та суверенітету України, як обов'язку кожного громадянина України та відповідно обмеження прав і свобод громадян в умовах правового режиму воєнного стану, зокрема і військовослужбовців, з другого боку – зобов'язання держави України перед всіма громадянами, зокрема і військовослужбовцями стосовно забезпечення їх належного соціального захисту.

Відсутність узгоджених позицій науковців та юристів-практиків відносно зазначеного питання доводить потребу у розгляді означеної тематики.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Дослідження ґрунтується на науково-теоретичних працях вітчизняних та зарубіжних фахівців у сфері права. У сучасний період питання прав і свобод, в тому числі гарантій соціального захисту військовослужбовців досліджували: Л.П. Медвідь, Є.І. Григоренко, І.І. Качан, В.В. Забарський, С.П. Пасіка, А.М. Синиця, В.Й. Пашинський, Б.М. Шамрай та інші. Проте окремі аспекти порушеного питання залишаються і надалі недостатньо висвітленими.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Конституції України передбачено, що держава гарантує соціальний і правовий захист громадян України, що перебувають на військовій службі та членів їх сімей. З урахуванням вищезазначеного можна прийти до висновку, що військовослужбовці виділені в окрему категорію громадян України, які потребують додаткових гарантій держави, у тому числі гарантій стосовно їх соціального захисту.

Водночас, Конституцією України встановлено, що в умовах правового режиму воєнного стану встановлюються певні обмеження прав і свобод всіх громадян, в тому числі і військовослужбовців, із зазначенням строку дії таких обмежень (ст. 64) [1].

С. Корольов та А. Сидоренко зазначають, що Конституцією України передбачено, що в умовах воєнного (надзвичайного) стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод громадян. Ці обмеження прав та свобод стосуються також осіб, що проходять військову

службу у Збройних Силах України та інших утворених військових формуваннях [2, с. 153; 3, с. 192]. Набуваючи статус військовослужбовця, громадянин зазнає певних обмежень, пов'язаних із проходженням військової служби. Статус військовослужбовця передбачає, що особа, яка вступає на військову службу є вже морально готовою до додаткових обмежень своїх прав та свобод на користь держави України. Метою обмеження прав та свобод військовослужбовців пов'язані з необхідністю постійного підтримання бойової (мобілізаційної) готовності військ (сил), які забезпечують оперативне розгортання військ (сил) в бойові порядки з метою ведення активних бойових дій для відбиття агресії противника, а також вирішення інших завдань пов'язаних із захистом держави України від зовнішнього (внутрішнього) агресора.

Зокрема, у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану відповідно до Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 № 64/2022 [4] тимчасово, на період дії такого правового режиму, були обмежені ряд конституційних прав і свобод громадянина, що передбачені статтями 30 – 34, 38, 39, 41 – 44, 53 Конституції України. Крім цього, були введені тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб, які необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Указом Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» від 06.11.2023 № 734/2023 [5] дію воєнного стану в Україні було продовжено з 05 год. 30 хв. 16 листопада 2023 року строком на 90 діб, тобто до 14 лютого 2024 року.

Потрібно зазначити, що під час дії правового режиму воєнного стану на військовослужбовців, які виконують почесний обов'язок із захисту Батьківщини, крім обмежень прав і свобод, які стосуються всіх громадян України, також поширюються окремі обмеження прав і свобод, що визначені також військовим законодавством України. Зокрема, нормативно-правовими акта-

ми, які регулюють проходження громадянами України військової служби та стосуються соціального захисту військовослужбовців – законами України «Про військовий обов'язок і військову службу» [6], «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» [7], Положенням про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, затвердженим Указом Президента України від 10.12.2008 № 1153/2008 [8] та іншими нормативно-правовими актами.

Закон України «Про соціальний та правовий захист військовослужбовців» є базовим для системи соціального захисту військовослужбовців, який визначає, що військовослужбовці мають рівне з іншими громадянами України право на виїзд за кордон (ч. 2 ст. 8-1).

Водночас, обмеження встановлені щодо виїзду громадян України за межі України не поширюються згідно п. 1 ст. 11 Закону України «Про соціальний та правовий захист військовослужбовців» на військовослужбовців, які брали безпосередню участь у захисті безпеки населення та інтересів держави, у зв'язку з військовою агресією р.ф. проти України, а також у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, та були направлені відповідно до висновку ВЛК для подальшого лікування або проведення медико-психологічної реабілітації до медичних закладів, розташованих за межами України.

Виключення із правил щодо пропуску через державний кордон України військовослужбовців на період дії воєнного стану також передбачено п. 2.15. Правил перетинання державного кордону громадянами України [9], який передбачає, що в умовах воєнного стану пропуск через державний кордон зазначеної категорії осіб здійснюється уповноваженими особами Держприкордонслужби на підставі прийнятих керівниками оборонного відомства, іншого військового формування, керівником спеціального призначення, правоохоронного органу, керівником розвідувального органу рішень щодо виконання завдань у сфері безпеки і оборони. Ці положення законодавства України, на нашу думку, не відповідають вимогам ст. 11 Закону України «Про порядок виїзду з України і в'їзду

в Україну громадян України» [10], яка зазначає, що військовослужбовці, на рівні з громадянами України, можуть виїжджати з території України на загальних підставах.

У статті 9 Закону України «Про соціальний та правовий захист військовослужбовців», передбачено, що грошового забезпечення військовослужбовців підлягає індексації у встановленому законодавством України порядку. Водночас, враховуючи військову агресію р.ф. проти України та спрямування більшості фінансових ресурсів на проведення заходів пов'язаних із забезпеченням оборони України, дію Закону України «Про індексацію грошових доходів населення», яким було врегульовано питання індексації грошових доходів, було зупинено згідно із Законом України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» з 01 січня 2023 року.

Окремі обмеження прав та свобод в період дії правового режиму воєнного стану також стосуються надання військовослужбовцям відпусток. Зокрема, під час дії воєнного стану військовослужбовцям надається лише частина щорічної основної відпустки загальною тривалістю не більше 30 календарних днів, яка надається протягом року. Крім цього військовослужбовцям може бути надана відпустка за сімейними обставинами та з інших поважних причин із збереженням грошового забезпечення тривалістю не більше 10 календарних днів. Водночас зазначені відпустки надаються без урахування часу, необхідного для проїзду в межах України до місця проведення відпустки та назад, але не більше двох діб в один кінець (ч. 18 ст. 10-1). Отже, військовослужбовцям в умовах воєнного стану не надаються повністю щорічні відпустки та інші види відпусток, передбачені законодавством та гарантовані ст. 45 Конституції України, які були гарантовані та надавалися в умовах мирного часу. Потрібно також звернути увагу на особливий порядок відкликання військовослужбовців із щорічних відпусток в разі введення воєнного стану в Україні (п. 16 ст. 10-1) [7] та (п. 192-1) [8].

Для військовослужбовців в умовах дії воєнного стану встановлюються також окремі обмеження щодо проходження військової служби, а

також строків та підстав звільнення їх з військової служби (ст. 23, 26) [6].

Ряд важливих змін у сфері трудових відносин в період дії правового режиму воєнного стану внесені Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин» [11]. Серед нововведень, які стосуються військовослужбовців можна виділити наступні: скасовано збереження середнього заробітку працівникам, які були мобілізовані, або які були увільнені від основної роботи та були прийняті на військову службу.

Військова служба є особливим видом державної служби, що має підвищену небезпеку для життя осіб, що її проходять, в зв'язку з чим, військовослужбовці мають додаткові обов'язки та відповідальність, в тому числі також окремі обмеження конституційних прав і свобод, тому існує необхідність в додаткових соціальних і правових гарантіях для осіб, що проходять військову службу [12].

Потрібно також зазначити, що поряд із обмеженнями конституційних прав та свобод в умовах дії правового режиму воєнного стану військовослужбовцям передбачено окремі додаткові гарантії і права, які не надаються в умовах мирного часу.

Для осіб, які виконують військовий обов'язок в період дії правового режиму воєнного стану особливого значення набуває медична допомога. На період дії воєнного стану військовослужбовці, які брали та беруть безпосередню участь у здійсненні заходів стосовно забезпечення оборони України у зв'язку із збройною агресією р.ф. проти України, або перебувають безпосередньо в районах здійснення зазначених заходів, можуть бути направлені відповідно до висновку ВЛК для подальшого надання їм медичної допомоги та/або проведення медико-психологічної реабілітації до медичних закладів, розташованих за межами України. На таких військовослужбовців, а також на медичний персонал, що їх супроводжує не поширюються обмеження щодо виїзду громадян України за межі України. Оплата зазначеної медичної допомоги військовослужбовцям та компенсаційних виплат для супроводжуючих

осіб здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, при цьому допускається надання зазначеної допомоги також коштами приймаючої сторони (ст. 11) [7].

На період дії воєнного стану військовослужбовцям також встановлено підвищене грошове забезпечення. Зокрема, певній категорії осіб, які здійснюють заходи з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії, перебуваючи безпосередньо в районах бойових дій у період здійснення зазначених заходів виплачується щомісячна додаткова винагорода в розмірі до 30000 гривень. Розмір цієї додаткової винагороди може збільшуватися до 100000 гривень для військовослужбовців, які беруть безпосередню участь у бойових діях. Особам, які виконують окремі бойові (спеціальні) завдання у складі органу військового управління, штабу угруповання військ (сил) або штабу тактичної групи (у тому числі поза районами ведення бойових (воєнних) дій), який здійснює оперативне (бойове) управління військовими частинами та підрозділами, що ведуть воєнні (бойові) дії на лінії бойового зіткнення на відстані виконання бойових (спеціальних) завдань військовою частиною (підрозділом, зокрема зведеним) першого ешелону оборони або наступу (контрнаступу, контратаки), розмір додаткової винагороди може бути збільшений відповідно до 50000 гривень в розрахунку на місяць пропорційно часу виконання таких завдань. Крім цього законодавством в період дії правового режиму воєнного стану встановлено виплату одноразової грошової допомоги в розмірі 15000000 гривень для сімей загиблих зазначених категорії осіб. (п.п. 1, 2 постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану») [13].

Державне стимулювання з метою реалізації заходів соціального захисту військовослужбовців забезпечує залучення також недержавних суб'єктів. Постраждалим особам внаслідок військової агресії р.ф. проти України гарантується право на допоміжні засоби реабілітації, необхідні для підтримання їхньої життєдіяльності.

Окремої уваги заслуговують особи після звільнення з військової служби та вже не мають статусу військовослужбовця, водночас вони також потребують соціальної підтримки з боку держави. Для підприємств, установ та організацій, що спеціалізуються на виробництві засобів реабілітації для осіб з інвалідністю, встановлюються окремі пільги з оподаткування [14].

Пільги з оподаткування передбачені також у п. 25 підрозд. 10 розд. XX. Перехідних положень Податкового кодексу України [15] щодо самозайнятих осіб, які не мали найманих працівників, стосується звільнення їх від обов'язку нарахування, сплати та подання податкової звітності з податку на доходи фізичних осіб, а також обов'язку нарахування, сплати та подання податкової звітності з єдиного податку згідно гл. 1 розд. XIV зазначеного Кодексу, якщо зазначені особи були призвані на військову службу під час мобілізації або були залучені до виконання обов'язків стосовно мобілізації за посадами, передбаченими штатами воєнного часу, під час особливого періоду на весь період їх військової служби.

Висновки. З урахуванням вищезазначеного, можна прийти до висновку, що на військовослужбовців в умовах воєнного стану в Україні як осіб з особливим статусом, крім загального законодавства, яким обмежуються конституційні права і свободи, поширюється також військове законодавство, яке передбачає як окремі додаткові обмеження, так і додаткові гарантії, пов'язані з введенням в Україні правового режиму воєнного стану. Зазначені обмеження та додаткові гарантії пов'язані з виконанням військового обов'язку, підтримання належного рівня бойової (мобілізаційної) готовності військ (сил) та виконанням обов'язку щодо захисту Батьківщини та стосуються, зокрема, обмежень військовослужбовців щодо виплати індексації, строків та підстав звільнення з військової служби, надання їм повністю щорічних та інших видів відпусток, додаткові гарантії – додаткова щомісячна винагорода, збільшена виплата одноразової грошової допомоги членам сімей загиблих військовослужбовців, тощо.

При цьому потрібно зазначити, що сучасний стан законодавства та механізми в Україні у

даній сфері не є досконалими, проте дозволяють стати на курс мінімального соціального захисту військовослужбовців. Також потрібно зазначити, що сучасний стан законодавства у зазначеній сфері потребує виваженого вдосконалення, що можливе лише з урахуванням останніх здобутків вітчизняної науки та враховуючи міжнародно-правове законодавство у зазначеній сфері.

На нашу думку, забезпечення прав і свобод військовослужбовців є особливо актуальним в умовах сьогодення та потребує подальших наукових досліджень і нормативно-правового вдосконалення окремих норм законодавства. А саме: пропонується закріплення на законодавчому рівні можливості отримання військовослужбовцями в умовах воєнного стану грошової компенсації за невикористану чергову відпустку (додаткової відпустки учасникам бойових дій), отримання пенсійного забезпечення військовослужбовцями, які за вислугою років мають право на пенсію і виявили бажання звільнитися, але в зв'язку з веденням воєнного стану їх право було обмежено, закріпити пільги з оподаткування особам, які добровільно виявили бажання проходити військову службу та інші.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28 чер. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 30.11.2023).
2. Сидоренко А.О. Соціальний захист членів сімей військовослужбовців в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 6. С. 151-155.
3. Корольов С.С. Соціальні гарантії військовослужбовців Збройних Сил України в період їх реформування як проблема правового врегулювання. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України*. 2006. № 2. С. 189-195.
4. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 30.11.2023).

5. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 06 лист. 2023 р. № 734/2023. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7342023-48837> (дата звернення: 30.11.2023).

6. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 бер. 1992 р. № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> (дата звернення: 30.11.2023).

7. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20 груд. 1991 р. № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (дата звернення: 30.11.2023).

8. Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних силах України: Указ Президента України від 10 груд. 2008 р. № 1153/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153/2008#n17> (дата звернення: 30.11.2023).

9. Правила перетинання державного кордону громадянами України: постанова Кабінету Міністрів України від 27 січ. 1995 р. № 57. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/57-95-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.11.2023).

10. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 21 січ. 1994 р. № 3857-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12#Text> (дата звернення: 30.11.2023).

11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин: Закон України від 01 лип. 2022 р. № 2352-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2352-20#Text> (дата звернення: 30.11.2023).

12. Богущкий В.В., Григоренко Є.І., Григоренко Я.О. Право на проходження військової служби у контексті забезпечення воєнної безпеки сучасної держави: монографія. Харків: Право, 2019, 648 с.

13. Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 28 лют. 2022 р. № 168. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 30.11.2023).

14. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення допоміжними засобами реабілітації осіб, постраждалих внаслідок військової агресії російської федерації проти України: Закон України від 01 квіт. 2022 р. № 2168-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-20#Text> (дата звернення: 30.11.2023).

15. Податковий кодекс України: Закон України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 30.11.2023).

References

1. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (data zvernennia: 30.11.2023).

2. Sydorenko A.O. Sotsialnyi zakhyst chleniv simey viiskovosluzhbovtziv v Ukraini: problemy ta shliakhy yikh vyrishennia. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo*. 2022. № 6. S. 151-155.

3. Korolov S.S. Sotsialni harantii viiskovosluzhbovtziv Zbroinykh Syl Ukrainy v period yikh reformuvannia yak problema pravovoho vrehuliuvannia. *Visnyk Akademii pratsi i sotsialnykh vidnosyn Federatsii profspilok Ukrainy*. 2006. № 2. S. 189-195.

4. Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24.02.2022 r. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (data zvernennia: 30.11.2023).

5. Pro prodovzhennia stroku dii voiennoho stanu v Ukraini: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 06.11.2023 r. № 734/2023. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7342023-48837> (data zvernennia: 30.11.2023).

6. Pro viiskovyi oboviazok i viiskovu sluzhbu: Zakon Ukrainy vid 25.03.1992 r. № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> (data zvernennia: 30.11.2023).

7. Pro sotsialnyi i pravovyi zakhyst viiskovosluzhbovtziv ta chleniv yikh simey: Zakon Ukrainy vid 20.12.1991 r. № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (data zvernennia: 30.11.2023).

8. Polozhennia pro prokhozhenia hromadianamy Ukrainy viiskovoi sluzhby u Zbroinykh sylakh Ukrainy: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 10.12.2008 r. № 1153/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153/2008#n17> (data zvernennia: 30.11.2023).

9. Pravyla peretynannia derzhavnoho kordonu hromadianamy Ukrainy: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27.01.1995 r. № 57. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/57-95-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 30.11.2023).

10. Pro poriadok vyizdu z Ukrainy i vizdu v Ukrainu hromadian Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 21.01.1994 r. № 3857-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12#Text> (data zvernennia: 30.11.2023).

11. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo optymizatsii trudovykh vidnosyn: Zakon Ukrainy vid 01.07.2022 r. № 2352-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2352-20#Text> (data zvernennia: 30.11.2023).

12. Bohutskyi V.V., Hryhorenko Ye.I., Hryhorenko Ya.O. Pravo na prokhozhenia viiskovoi sluzhby u konteksti zabezpechennia voiennoi bezpeky suchasnoi derzhavy: monohrafiia. Kharkiv: Pravo, 2019, 648 s.

13. Pytannia deiakykh vyplat viiskovosluzhbovtciam, osobam riadovoho i nachalnytskoho skladu, politseiskym ta yikh simiam pid chas dii voiennoho stanu: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28.02.2022 r. № 168. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 30.11.2023).

14. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo zabezpechennia dopomizhnymy zasobamy reabilitatsii osib, postrazhdalych vnaslidok viiskovoi ahresii rosiiskoi federatsii proty Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 01.04.2022 r. № 2168-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-20#Text> (data zvernennia: 30.11.2023).

15. Podatkovi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 02.12.2010 r. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (data zvernennia: 30.11.2023).

ENSURING THE RIGHTS AND FREEDOMS OF MILITARY SERVICEMEN OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE UNDER THE LEGAL ORDER OF MARTIAL LAW

The National Defence University of Ukraine
Povitroflotskyi Avenue, 28, 03049, Kyiv, Ukraine
E-mail: info@nuou.org.ua

*The purpose of this paper is to research the legal aspects of restrictions on constitutional rights and freedoms of military servicemen under the legal order of martial law, as well as explore the scientific approaches and requirements of the regulation in issues of determining the additional guarantees and restrictions of rights and freedoms of personnel that perform military service in the Armed Forces of Ukraine. Using general philosophical and scientific methods of cognition as the **methodological basis for the study**, the article provides an analysis of various scientific and doctrinal approaches to resolving the issues of social protection of servicemen under the legal order of martial law. One of the most significant methods that were implemented to highlight and establish the qualitative aspects of the phenomenon under study is the dialectic method of cognition. **The results** of the research indicate that additional guarantees and restrictions on the rights and freedoms of military personnel are objectively required, taking into consideration the specificity of the military service; furthermore, they relate to the appropriate fulfillment of military duties, maintenance of combat, and mobilization readiness of troops (forces). In addition, it was established that the current state of legislation and mechanisms in Ukraine in this area is not perfect. Moreover, it has been determined that while Ukraine's current legislation and administrative processes are not optimal, they provide the possibility of ensuring that military personnel receive the minimum amount of social protection. **Discussion:** the research indicates that military personnel's constitutional rights and freedoms are restricted under the martial law judicial system. These limitations are enforced by legal regulations that apply to the fundamental principles of state policy regarding military personnel's social welfare and military service regulations. It has been established that the special legal and constitutional status of military personnel is caused by the fact that the fulfillment of military service responsibilities and the specifics of military service cause limitations to be applied to an individual's legally granted constitutional rights and freedoms. Furthermore, under martial law, military personnel are impacted by military legislation that restricts their individual constitutional rights, which include the right to take leave, dismissal from military service, and pension provision.*

However, this legislation also establishes additional guarantees for military personnel (for instance, increased allowances and one-off financial aid due to deaths).

Moreover, it concluded that the current legislation in this area required a balanced improvement, which becomes possible by taking into consideration the most recent advancements in domestic science and international legal regulations in the relevant field.

Key words: social protection; guarantees; rights and freedoms; military serviceman; martial law; support.

Стаття надійшла до редакції 05.12.2023